

сновку, чи дійсно мав місце одиничний випадок або систематичні випадки жорстокого поводження з твариною. Викупна ціна має визначатися, за аналогією з положеннями частини 5 статті 352 Цивільного кодексу України, за згодою між власником тварини та особою, що звернулася до суду. В разі відсутності досягнення згоди між позивачем та відповідачем, викупна ціна тварини має визначатися судом.

Після набуття законної сили рішення суду про викуп тварини вона може бути передана у власність зацікавленої фізичної або юридичної особи. Зацікавленою особою в даному випадку може виступити не обов'язково виключно позивач, оскільки він міг звернутися до суду тільки з метою припинення жорстокого поводження з твариною шляхом її викупу у власника, не маючи на меті набуття цієї тварини у власність. Цією особою може стати також будь-яка інша особа з числа зацікавлених, яка (так само як і позивач в разі висловлення ним бажання про набуття тварини, що викупається, у власність), зобов'язана надати суду докази можливості належного забезпечення подальшої життєдіяльності тварини. За відсутності зацікавлених осіб тварина має бути передана до притулку для тварин. В Україні на теперішній час діє Положення про притулок для тварин, затверджене наказом Державного комітету ветеринарної медицини України від 15.10.2010 № 439.

Таким чином, пропонуємо оперувати категорією «викуп тварини», а не «оплатне вилучення тварини», яку слід розцінювати як підставу припинення права власності в примусовому порядку. Вважаємо за можливе включити в цивільне законодавство України статтю, викладену в такій редакції: «У разі жорстокого поводження власника з твариною вона може бути на підставі рішення суду викуплена у власника та передана зацікавленій особі або в притулок для тварин».

Філатова Н. Ю., аспірантка кафедри цивільного права № 1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ОХОРОНИ І ЗАХИСТУ ПРАВ САМОРЕГУЛІВНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

У сучасних умовах безперервного розвитку підприємницьких відносин інститут охорони та захисту цивільних прав та інтересів зазнає

постійних змін. Це пов'язано з тим, що під дією різноманітних факторів (розширення меж свободи підприємницької діяльності, імплементація нових законодавчих інститутів зарубіжного законодавства та інше) по-вноваження здійснювати охорону і захист прав все частіше передається недержавним суб'єктам. До таких суб'єктів належать, зокрема, і саморегульвні організації (далі – СРО).

У найбільш загальних рисах ці організації можна охарактеризувати як такі невідприємницькі товариства, які об'єднують на основі членства суб'єктів певного виду підприємницької або професійної діяльності з метою внутрішньоорганізаційного регулювання їх діяльності. В Україні створення СРО передбачено в різних галузях підприємництва (зокрема, на ринку цінних паперів, у сфері страхування, недержавного пенсійного забезпечення та інше).

Насамперед, слід зазначити, що при вивченні функціональних особливостей СРО доцільно чітко розділяти механізми охорони цивільних прав та інтересів, а також способи і форми захисту, здійснюваних ними. У питанні співвідношення понять «охорони» та «захисту» цивільних прав, на нашу думку, необхідно слідувати найбільш усталеній позиції, згідно з якою дані поняття розмежовуються залежно від спрямованості регулятивної дії кожного з них. Зокрема, говорячи про охорону, слід розуміти такі дії, які спрямовані на забезпечення і закріплення прав, що передбачають превентивні способи запобігання усіяких зазіхань на право або інтерес. Водночас правові способи охорони вже порушених прав та інтересів іменуються захистом. При цьому і охороні, і захисту, підлягають як права та інтереси членів СРО (суб'єктів підприємницької або професійної діяльності), так і їх клієнтів.

Таким чином, до механізмів охорони, застосовуваним СРО, слід відносити різноманітні засоби запобігання порушень прав, які передбачені законодавством або локальними корпоративними актами об'єднання. Умовно їх можна розділити на такі групи:

- 1) видання правил і стандартів професійної діяльності;
- 2) здійснення контролю за діяльністю учасників об'єднання;
- 3) застосування різних стягнень до членів організації, які порушили положення стандартів або правил діяльності;
- 4) підтримання системи колективного або індивідуального страхування відповідальності членів організації.

Так, видання правил і стандартів професійної діяльності має на меті встановлення підвищених вимог до членів організації, що сприяє вста-

новленню додаткових гарантій забезпечення прав клієнтів членів організації. У діяльності українських СРО дане правило, на жаль, поки не вкоренилося, оскільки найчастіше такі правила і стандарти містять лише декларативні вимоги або положення, що повністю повторюють текст законів. Однак у тих країнах, в яких подібні організації існують вже давно, прийняття розгорнутих і об'ємних кодексів професійної етики є широко розповсюдженим явищем. Зокрема, в США діяльність лікарів в більшій мірі врегульована положеннями Кодексу медичної етики Американської медичної асоціації 1847, який є великим за обсягом документом, що детально врегульовує професійну діяльність лікарів.

Здійснення контролю за діяльністю учасників СРО також є ефективним охоронним заходом. Суть контролю полягає в зіставленні належного виконання членами СРО їхніх професійних обов'язків з реальним станом такого виконання. Зокрема, Українською асоціацією інвестиційного бізнесу (УАІБ), яка є СРО на фондовому ринку, здійснюється контроль у формі періодичної перевірки інформації, отриманої у формі звіту від членів УАІБ на предмет її повноти, достовірності, своєчасності подачі. Безумовно, вказаний механізм також сприяє охороні прав та інтересів споживачів.

Ефективним механізмом охорони прав клієнтів членів СРО є застосування стягнень до порушників стандартів або правил професійної діяльності. Як правило, подібні стягнення у законодавстві та локальних актах організацій іменуються заходами дисциплінарного впливу, хоча даний термін є певною мірою умовним. Зазвичай перелік стягнень встановлюється у локальних корпоративних актах СРО, однак у деяких галузях підприємництва він визначений на рівні законодавства. Зокрема, до професійних учасників фондового ринку може бути застосоване попередження, призупинення членства та виключення з числа членів.

Механізм підтримки системи колективного або індивідуального страхування професійної відповідальності членів організації може виступати і засобом охорони прав та інтересів учасників СРО та їх клієнтів, і засобом їх захисту. В Україні даний механізм передбачений лише Законом «Про архітектурну діяльність», який встановлює, що СРО в цій галузі повинні передбачити механізми відшкодування збитків, заподіяних споживачам внаслідок некомпетентних дій членів СРО. Водночас у багатьох зарубіжних країнах даний механізм охорони (захисту) прав та інтересів є надзвичайно поширеним. Зокрема, обов'язкове страхування

професійної відповідальності передбачено для членів Американської асоціації адвокатів.

До механізмів же захисту цивільних прав та інтересів, здійснюваних СРО, на нашу думку, можливо віднести лише одну форму, а саме – захист прав та інтересів в органах і підрозділах СРО.

Згідно з чинним законодавством України дана форма реалізується у третейських судах, які можуть бути створені при СРО і подібних їм організаціях (ст. 8 Закону України «Про третейські суди»). По суті, інших механізмів вирішення спорів в рамках саморегулювних організацій чинне законодавство України не передбачає.

Тим не менш, у зарубіжних країнах СРО, навпаки, забезпечують існування найрізноманітніших форм захисту прав та інтересів своїх членів та їх клієнтів, встановлюючи різні формальні і неформальні механізми вирішення спорів. Зокрема, в США найбільш поширеною формою захисту є центри розгляду спорів (Dispute Resolution). При найбільшій СРО учасників фондового ринку, Управлінні ринку фінансових послуг (FINRA), створено спеціальний підрозділ для вирішення спорів між членами організації, а також між ними та їх клієнтами – FINRADR. Арбітражний орган має право використовувати різні способи захисту, зокрема, застосовувати припинення правопорушення, відшкодування збитків та моральної шкоди потерпілій стороні та інше. При цьому в діяльності FINRADR використовується не лише арбітрування, спрямоване на врегулювання конфлікту на користь однієї зі сторін, але й медіація, сутність якої полягає у вирішенні спору шляхом досягнення консенсусу.

В європейських країнах з метою захисту прав клієнтів членів СРО утворюється омбудсман, який уповноважується на прийняття і розгляд скарг і діє як відносно автономний підрозділ організації. Відмінною рисою захисту прав та інтересів омбудсманом є те, що дана форма захисту є найбільш простою для скаржника: вона не передбачає оплати будь-яких зборів чи внесків, необхідності дотримання чітко встановленої процедури оскарження та форм звернення. Однак арсенал способів захисту, які можуть бути застосовані омбудсманом, є досить обмеженим. Найчастіше його рішення носять рекомендаційний характер для сторін. Водночас омбудсман вправі встановлювати факт наявності порушення прав і визнавати право на отримання певних компенсацій постраждалою стороною. Кожне рішення, в якому встановлено факт порушення прав споживача, доноситься до відома широкої громадськості: вони публіку-

ються на офіційному сайті саморегульованої організації, розміщуються в друкованих ЗМІ.

Таким чином, механізми охорони та захисту прав, використовувани СРО, мають ряд особливостей, які не властиві вітчизняній правовій системі. Незважаючи на численні переваги, які вони здатні забезпечити, саме введення їх в правозастосовчу практику або в законодавство може викликати певні труднощі. Це пов'язано з тим, що чинний ЦК України передбачає невеликий перелік форм захисту, серед яких – судова та адміністративна форми, а також самозахист цивільних прав. Однак, на нашу думку, положення цивільного законодавства в частині визначення форм захисту слід тлумачити розширено. Це є допустимим з огляду на положення ст. 20 ГК України, яка встановлює право учасників цивільних правовідносин здійснювати захист їх прав та інтересів на власний розсуд, що, на нашу думку, включає й право на вільний вибір форм захисту, які не обов'язково повинні бути передбачені законом.

Шляхта В. І., здобувач кафедри цивільного права № 1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРЕДМЕТ ДОГОВОРУ НАЙМУ БУДІВЛІ АБО ІНШОЇ КАПІТАЛЬНОЇ СПОРУДИ (ЇХ ОКРЕМОЇ ЧАСТИНИ)

У чинному Цивільному кодексі України (далі – ЦК України) вперше передбачений договір найму будівлі або іншої капітальної споруди (їх окремої частини). Визначення предмету цього договору має теоретичне та практичне значення. Це обумовлено тим, що, по-перше, саме предмет є тією кваліфікуючою ознакою, за якою даний договір виділений в окремий вид договору найму (оренди). По-друге, відповідно до ст. 638 ЦК України умова про предмет договору є єдиною істотною умовою для будь-якого договору. Отже, відсутність чіткого визначення предмету договору може призвести до того, що договір буде вважатися неукладеним.

В ст. 793 ЦК України визначено, що предметом даного договору може бути будівля, капітальна споруда або їх окрема частина. При цьому визначення цих понять відсутні в ЦК України та інших актах цивільного законодавства. Визначення понять «будівля» та «споруда» надається